

כתב יד א'

ה"ג אילנות מגין ת"ל שוך, א"כ מה ת"ל קציר, לומר לך
מה קציר מיוחד שגדולו מן הארץ ולקטתו כא' ומכניסו
לקיום חייב בפאה, אף כל כיוצא בו חייב: ה"ג והזרע ורעים
עם החרצנים לוקה: ה"ג תמן אמרין ורעי אילן אין קרוין
ורעים. פי' מדמותו לזרע בכרם, תורה אור

דהא לינו אסור לזרע בכרם אלא
ורעים ולא אילנות, וכא את אמרת
שך לרעם אילנות, שורעי אילן
קרוים ורעים, פי' גמי פאה,
שאלנות נמי מיינן בפאה:

כתב יד ב'

הלכה ד. תמן אמרין ורעי אילן אין קרוין ורעים. דהא לינו
אסור לזרע בכרם אלא ורעים ולא אילנות: וכא את
אמרת כו'. הכל גמי פאה מדמינן אילנות שמיינן בפאה מדכחיב
שך לרעם אילנות:

קצור מגין תלמוד לומר קציר. אין לי אלא תבואה קטנית מגין ת"ל
בארצכם. אילנות מגין תלמוד לומר שוך. תני "וזרעין ורעים ורעי אילן
באחת והזרע ג' מן החרצנים לוקה ארבעים. אמר רבי זעירא כתיב "לא תזרע
כרמך כלאים. עיקר כרמך לא תזרע כלאים. אמר רבי יודן קפודקיא בעא קומי
רבי יוסי 'תמן אמרין ורעי אילן קרוין ורעים וכה את אמר ורעי אילן אין קרוין

ברכת כהן

כלאים (ויקרא יט) זרע של תבואה או ירק זרע אילן מותר
לזרען כאחת [טו] כדמפרש טעמא לקמן דזריעת אילן אין קרוי
זריעה משום דאין דרך בני אדם לזרוע אילן אלא לנטוע:
והזרע. עם זרע של תבואה או ירק: מן החרצנים. שהם זרעי
הגפן: לוקה ארבעים. משום כלאי הכרם דאזהרתיה מלא
תזרע כרמך כלאים (דברים כב) וכדמפרש ר"ז טעמיה דגזוה"כ
הוא דחייב בהכי אע"ג דבעלמא אין זרעי אילן קרוין ורעים:
עיקר כרמך לא תזרע כלאים. התורה הקפידה שהכרם לא
יוצר ע"י כלאים [טז] והיינו בזריעת החרצן עם זרע אחר [יז],
דלא חימא כיון שאין זרעי אילן קרוין ורעים הא דאמר קרא
לא תזרע כרמך כלאים ע"כ ה"ק לא תזרע זרע בכרם נטוע
שע"י כן יהיה כלאים בכרם: תמן אמרין ורעי אילן קרוין
ורעים וכו'. ס"א ורעי אילן אין קרוין ורעים [יח]. מדתניא
וזרעין ורעים ורעי אילן כאחת: וכה את אמר ורעי אילן
קרוין ורעים [יט]. יתכן לומר דקאי אטומאת אוכלין דתניא

את הצומח היר ירק וכשאוכלים את הזרעים עצמם היינו קטניות
כמבואר ברמב"ם פ"א מהלכות כלאים ה"ח: [יד] עפ"י פי'
המלכים לתורת כהנים: [טו] וכן פסק הרמב"ם בפ"א מהלכות
כלאים ה"י "ומותר לזרוע זרעים ורעי אילן כאחד וכן מותר לערב
זרעי אילנות ולזרוען כאחד שאין לך כלאים באילנות אלא הרכבה
כלכד". והראב"ד שם השיג עליו והוכיח מירושלמי כלאים דאסור
לזרוע זרעים ורעי אילן כאחד ע"ש. וכתב החזו"א כלאים סי' ג'
סקי"א "ונראה דאף לדעת הראב"ד אין איסורן אלא מדרבנן, והא
דאמר בירושלמי פ"ק דפאה דזרעין ורעים ורעי אילנות כאחת היינו
מה"ח". (ונטיעת חזון של אילן עם זריעת זרע של תבואה אין לא
איסור כלאי זרעים מה"ח, אע"פ שאין בזה שינוי מדרך בני אדם
דאין זה זריעה אלא נטיעה, עפ"י חזון איש שם סק"ב). ובסור ייד'
סי' רצ"ה כתב להתיר לזרוע זרעים ורעי אילן בחור"ל. וכתב הב"י
דמשמע מדבריו דכ"א אסור והיינו משום דכלאי זרעים אסורים רק
בא"י ואל דק דהא מתנינן ורמב"ם בא"י איירו ואפ"ה התירו.
והגר"א בשו"ע שם ס"ק ה כתב שהוא ט"ס בטור, והט"ו ס"ק ב
כתב שהטור ס"ל כהראב"ד, וגם דעת הב"ח והש"ך לאסור כ"א
זריעת זרעים ורעי אילן, ובחזו"א שם הסכים להבנת הש"ך והט"ו
דעת הטור אך פסק להלכה להחיות, ע"ש: [טז] עפ"י ריב"ז
ירושלמי כלאים פ"ח ה"א. ובכ"מ פ"א מהלכות כלאים ה"י ובמראה
הפנים כלאים שם פירשו דעיקר כרמך היינו החרצן, ע"ש:
[יז] דברי ר"ז אלו נאמרו בירושלמי כלאים שם אליבא דר' יונתן
דלא ס"ל כ"ר יאשיה דאמר דאינו חייב משום כלאי הכרם עד שיוצא
חטה ושעורה וחרצן במפולת יד, ולפירוש זה נמצא דגם לר' יונתן
חייב בזריעה במפולת יד כלומר ביחד אלא שדי במין אחד וחרצן.
וכתב הרא"פ בכלאים שם דמ"ז שמעינן דאם זרע תבואה בחורף כרם
נטוע אינו חייב והשיג עליו החזו"א כלאים סי' ג' סק"ב. ודעת
התוס' בקידושין לט ע"א ד"ה לא קי"ל דבהא גמי פליגי ר' יונתן
ור' יאשיה, דלר' יאשיה אינו חייב בזרע בכרם נטוע ולר' יונתן
חייב. ובסוגיין פירש הפני משה דר"ז קאמר דאינו חייב אלא בזרע
בכרם הנטוע ע"ש (ועי' מנחת חנוך מצוה שכו בסופו):
[יח] כגירסא זו משמע מהמשך הגמ' תמן מיטע הכתוב וכו' הכא
ריבה הכתוב, וכן הגיה בבאור הגר"א. ולפי"ז ר' יודן ור' יוסי היו
עוסקים בעניני טומאת אוכלים (או הכשר זרעים או פאה, עי' הערה
השנייה) ושאל מכלאים (=תמן). ובירושלמי כלאים פ"ח ה"א הובא
מ"מ זה ושם איתא 'תמן אין קרוין... הכא קרוין ורעים', ועי'
הערה הבאה: [יט] רש"י ורא"פ ופני משה (וכן משמע בבאור
הגר"א לשו"ע ייד' סי' רצה סק"ה) מפרשים דלענין הכשר ורעים
מיידי דאע"ג דבקרא כתיב כי יפול מנבלתם על כל "זרע" וכו' טהור
הוא, וכי יתן מים על "זרע" וכו' טהור הוא לכה, קי"ל דה"ה זרעי
אילן כלומר פירות צריכים הכשר ע"י משהק ורש"י ורעי אילן
קרוין ורעים. וקצת קשה דהא מקרא מלא דיבר הכתוב לענין כלי
חרס "מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים טמא" וכל
אוכלין במשמע (והא דהוצרך פסוק שני לענין זרע הנטמא משרץ

שנוי נוסחאות

ג. גירסת הר"ש
משאנן מ"כ שס
חצר מגין. ומכ"מ פ"א
עוד מגין. ופי' חזק
נמצא (גרן שפוטלין
ט חל העל"ס ואינו
מקפיד אס חזק אס
חל, וגירסת
שלפניו הוא מ"ל
וכ"ר ד"ו. ונראה
שהא ט"ס. וימק
שנחשם מעוצר
לקצור.
ג. גירסת הר"ם
בקצור וכן הוא
מחולן שס.

ד. נוסחאות לפניו
הזרע חרצנים עם
החטים. וכן העמיק
בבאור הגר"א ייד'
סי' רל"ה סק"ה
מסירושלמי כלן.
ה. ק הוא כנ"ל ור"ז
ד"ה ור"ז וכן
העמק בבאור הגר"א
שם. נ"י ורש"י
סופו את הארבעים.
ו. מירושלמי כלאים
כי יודן קפודקיא
וכי' ופי' אמר
למא, וכן הוא כנ"ל
ורש"י כלן. וגירסת
ד"ה אמר רבי יודן
העמק בבאור הגר"א
שם. ופי' ורש"י
קפודקיא, בעא קומי
ר' יוסי וכי' אמר לי
תמן וכו'. ופי' שר'
יודן מקפודקיא אמר
שאלני נפני ר' יוסי
ור' יוסי השיב לי.
ז. נ"י ורש"י ור' יוסי
אין קרוין ורעים וכה
וכי' ורעי אילן קרוין
ורעים. וכן הגיה
הגר"א ופי' משה.

נוסחאות כללים פ"א
סי' ירושלמי כללים
פ"א ה"ל

הגהות הגר"א

א. ת"ל קציר כנ"ל
ומינן קציר נמחק:
ב. ת"ל שוך. א"כ
מה ת"ל קציר מה
קציר מיוחד שהוא
אוכל ונשבר וגדול
מן הארץ ולקטתו
מכניסו
כאחד
לקיום אף כל כיוצא
בו כנ"ל. ולמ"כ
מפני דסידי תני
ורעים ורעים כנ"ל:
ג. והזרע עם
החרצנים כנ"ל וחיבת
מן נמחק:
ד. מירד"ו הכא
כלן כנ"ל. גמס
הגר"א אמר ר"ז
כתיב שוך פרט
לאילנות, לא תזרע
כרמך כלאים (וכי')